

I tidskriften publicerades 1871 på s. 342 nedanstående ryska korrespondens om

Petroleum som bränsle på fartyg och lokomotiv

”Från Petersburg skrives:

Amerikanerna vinna årligen på sina nafta (petroleum-) källor över 480 millioner dollar — en summa som överstiger hela vår statsinkomst. Vår nafta är, såsom bekant, mycket bättre än den amerikanska, hvarjemte våra källor äro mycket rikare, vårt förråd häraf mycket större. Men vi förstå oss så föga på att draga nytta af vår rikedom, att vi låta verkliga strömmar på nafta obegagnade flyta ut i hafvet. Man har försökt att fortskaffa nafta i fat till Odessa, men ehuru den i Kaukasien ej är dyrare än 1 kopek per pud (0,7 öre per skålpund — dvs. 1,6 öre/kg), betalas den i Odessa med en hel rubel, alltså hundra gånger så mycket, hvilket otvivelaktigt beror på en märkvärdig bristande förmåga i merkantilt hänseende. En hufvudolägenhet är dervid fyllningen på fat, hvilka blifva ett för dyrbart tillägg till det billiga innehållet och dervid fördyra detta senare i en oproportionerlig grad.

Nu har man dock äntligen börjat att transportera naftan samt använda den på ett sätt, som synes erbjuda vårt land en ny inkomstbringande förvärfskälla samt åt det östliga Europa en anmärkningsvärd lättnad med afseende på anskaffandet af brännmaterialer. Förlidet års höst hade ingenjör Porjetzki först väckt förslag att begagna den ryska naftan från Kaukasien och Wolgatrakterna såsom ersättning för stenkol. — ”Det ryska bolaget för ångbåtstrafik, handel och jernvägar” förordade på allt sätt Porjetzki's förslag. Äfven förbunde de sig att, för den händelse Porjetzki's idé skulle visa sig ega bestånd, genast införa nafta såsom obligatoriskt brännmaterial för sina lokomotiv och ångmaskiner.

Porjetzki's plan hade äfven att fröjda sig åt uppmärksamhet från regeringens sida. Denna ställde nämligen till hans disposition ett krigsfartyg, å hvilket han i Odessa under Mars och April samt då under uppsigt af en komité gjorde flera experiment att elda pannorna med nafta. Små utfärder gäfvo genast fullt tillfredsställande resultat. En större resa från Odessa till Nikolajeff kunde tyvärr ej fullbordas på en gång, ty stormen rasade för hårdt och den nämnde ingenjören led svårt af sjösjuka. Sedan detta anfall af

sjukdom var öfverståndet, företog Porjetzki ett nytt försök med en resa från Odessa till Nikolajeff, ehuru stormen då var svårare än första gången. Det nya brännmaterialet bestod profvet i stormen på ett glänsande sätt, och pröfningskomitén gaf det bästa intyg om ångans verksamhet med det tillägg, att denna af maskinisten kunde efter behag regleras. Åtgången af nafta uppgick, efter vikt räknadt, knappast till 2/3 av den för samma behof erforderliga stenkolsmängden. Efter detta tillfredsställande resultat uppfann Porjetzki åtskilliga förbättringar, hvarigenom förbrukningen af nafta reducerades till blott hälften af kolåtgången. Derjemte inrättades eldstäderna för nafta på fartyg och lokomotiv så, att de i hvarje ögonblick kunde ersättas utan det ringaste besvär med apparater för eldning med stenkol. Ett fartyg, som far ut med nafta såsom brännmaterial, kan dervid på sådana platser, der tillgång härför ej finnes, ändras för stenkol och sålunda har den nya uppfinningen icke den ringaste störande inverkan med sig. Man kommer nu också att införa naftan å Wolga-ångbåtarna, och hoppas man dervid genom kunna i brännmaterial för hvarje skepp spara ej mindre än 300 rubel (780 rdr) per dag.” WS

Göteborgs renhållning 1883

Tekniska Samfundet i Göteborg behandlade den 24 september 1883 under ordförandeskap av Chalmers-rektorn professor August Wijkander frågan ”*hvilket renhållningssystem är för Göteborg det lämpligaste?*” (Tekn. T. 1883 s. 180) Frågan inleddes av dåvarande ingenjören vid Göteborgs Stads Byggnadskontor *Gustaf Richert* (senare grundare av AB Vattenbyggnadsbyrån i Stockholm).

Inledaren redogjorde för de tre olika system som Göteborg torde ha att välja mellan, ”nemligen det existerande eller s. k. *pudrettsystemet*, det *Fryer'ska systemet*, som grundar sig på sopornas förbränning och exkrementernas afdunstning, samt det s. k. *vattenspolningssystemet*”. Enligt hans åsikt skulle renhållningsfrågan lösas bäst på följande sätt: ”vattenspolningssystemet införes i de stadsdelar som hafva sjelfrenande aflopp till Göta elf; i öfriga stadsdelar bibehålles tills vidare det nuvarande systemet med pudrettbereidningen förlagd till Skräppekärr; en destruktör för sopornas förbränning uppföres på lämpligt ställe å Gullbergs-

vass, och vid tomtens aptering likasom vid ugnarnas konstruktion förutsättes möjligheten af blifvande evaporeringsugnar; renhållningen öfvertages af staden.”

Under diskussionen framhölls de olika systemens fördelar och nackdelar. De flesta talarna tycktes dock vara övertygade om ”att vattenspolningssystemet, der ett sådant kunde genomföras, vore det beqvämaste utan att vara något af de andra systemen underlägset i sanitärt hänseende. Man enades också om följande uttalande:

1) vattenspolningssystemet är det bästa, der terrängförhållanden medgifva dess införande; 2) beträffande åter det ena eller andra systemets företräde i de stadsdelar, der så icke är förhållandet, anser samfundet frågan vara ännu så outredd, att något bestämdt uttalande ej nu kan lemnas; 3) i de stadsdelar, der terrängförhållanden medgifva det, bör, så snart ske kan, lemnas tillstånd för en hvar, som sådant önskar, att använda vattenspolningssystemet; 4) att för närmaste tiden (öfvergångstiden) kraftigare lämpligare åtgärder än hittills böra vidtagas för sopornas uppsamlande och bortförande.”

Efter mötet begav sig samfundets medlemmar till Lorenzberg ”för att der taga kännedom om den nyligen anbragta elektriska belysningen”. WS

Kommunardupproret

Kommunardupproret i Paris våren 1871 kuvades den 21 maj efter sex veckors belägring av staden. Under kampens slutskede förstörde de upproriska Tuilerierna och Palais Royal och anlade eld på en mängd ställen, bl.a. i Hôtel de Ville, Louvre, kyrkor och bibliotek. Redan i juli (s. 239) kunde Teknisk Tidskrift rapportera om den pyroteknik som hade använts av de revolutionära, i följande notis, vars rubrik icke låter särskilt främmande heller för den nu levande generationen:

”*Kommunisternas antändningsämnen*, be-gagnade för åstadkommande af de förskräckliga eldsvådorna i Paris hafva enligt verkställda analyser befunnits innehålla: 12 delar svafvel, 4 delar harts, 8 delar salpeter och 1 del talg. Elddosor med en liknande blandning hafva äfven påträffats och befanns den innehålla: 31.5 delar salpeter, 9 delar harts, 2.25 delar träkol, 47.25 delar svafvel, 3 delar talg och 12 delar WS

”Det må för oss, som medelbart eller omedelbart verka i de tekniska yrkenas tjänst vara en tillfredsställelse att på samma gång vårt arbete åsyftar landets industriella framåtskridande och utvecklingen af dess yttre hjälpmedel, det tillika bör kunna befrämja den högre odling utan hvilken det materiella välståndet endast blifver en kropp utan själ.”

G R DAHLANDER
i Teknisk Tidskrift 1877

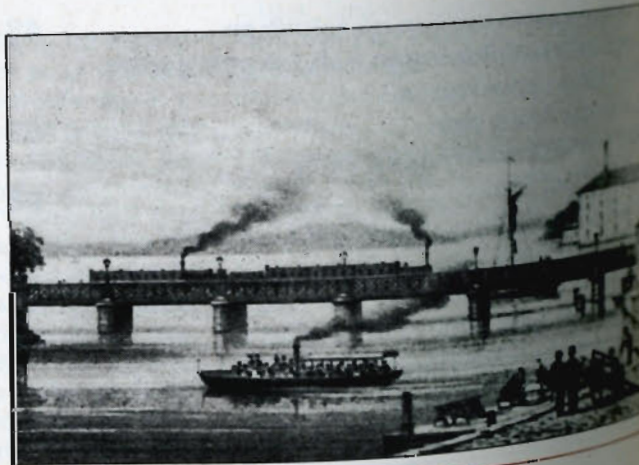
Ledare:		
100 år med tekniken	4	Stockholms avlopp
Kring detta häfte:		av Anders Cronström
Teknik och industri i dag, i går och i morgon..	6	Hur stor kan en tanker bli?
Teknisk Tidskrifts syfte genom 100 år		av Nils Svensson
av Wilhelm Söderström	7	Sverige går under jord
Teknisk Tidskrifts ansikte	10	av Hans Christian Fischer
Teknisk Tidskrifts chefredaktörer	12	Den tekniska utvecklingen och Volvo
Sekelrevy över 1800-talet		av Tord Lidmalm och Annemarie Särner
och under 1900-talet		Klimatisering i byggnader
av Bertil Håård	28	av Ulf Rengholt
Tekniken och jag		Specialstål och hårdmetall i den
av Marianne Zetterström	34	tekniska utvecklingen:
Krister Wickman:		Stål
Samhället måste styra den tekniska		av Roland Kiessling
utvecklingen	36	Hårdmetall
Marcus Wallenberg:		av William Ohlsson
Företagarens uppgift otacksam	42	F.d. chefredaktörer har ordet:
Kurt Samuelsson:		För bortåt femtio år sedan
Ställ de rätta kraven på tekniken	48	av Carl Kleman
Ingenjörutbildningen och teknologerna:		För 25 år sen
hur danas en teknolog?		av Sven A Hansson
av Oscar Andersson	63	Kärnkraft, datorer och rymdfart
Den tekniska skolornas karaktär		av Gunnar Hambræus
av Richard Ekstrand	68	1968—1969
Ingenjörutbildning i slutet av 1900-talet		av Wilhelm Söderström
av Göran Borg	70	Sambandet mellan teknik och ren vetenskap
Rapport från 70-talet		av G R Dahlander
av Bengt-Arne Vedin	80	Artiklar i detta häfte
Statens och företagets roller i den		Annonsörsregister
tekniska utvecklingen		Redaktionsruta
av Uno Lamm	85	

100 år med tekniken

Den 3 december 1870 utkom det första häftet av Illustrerad Teknisk Tidning, som drygt ett år senare, i april 1872, ändrade namn till Teknisk Tidskrift.

Svenska Teknologföreningen hade då redan existerat i nära ett decennium under sitt dåvarande namn, Föreningen TI (TI avsåg Teknologiska Institutet, KTH:s föregångare). Såväl föreningens bildande som tidningens utgivande får betraktas som exponenter för den i Sverige på 1860-talet begynnande industriella expansionen. Helt visst fanns det både teknik och industri tidigare i Sverige, järnvägsbyggena hade pågått några decennier och just 1870 fullbordades "sammanbindningsbanan", som genom Stockholm förband järnvägarna norr och söder om staden. Men 1860-talet karakteriserades av att tekniken började bli en faktor i samhället. Den hade nått sådan omfattning, att den började få betydelse för förhållandena för de flesta människorna i Sverige. Detta återspeglar sig även i tidningens ursprungliga syfte, vilket angavs vara att i populär form sprida den naturvetenskapliga bildningen till en bred läsekrets.

Som Teknologföreningens officiella organ har Teknisk Tidskrift nu under ett sekel varit landets mest betydelsefulla medium för att sprida den tekniska informationen till, kanske inte den breda läsekrets man från början tänkte sig, men fastmer till landets kvalificerade ingenjörer. Mycket har hänt under denna tid och en avsevärd del av Sveriges kulturhistoria återspeglas i Teknisk Tidskrifts hundra årgångar. Syftet har varierat från populära tekniska framställningar till avancerade originaluppsatser i specialinriktade häften. Men genom de hundra åren har följts en obruten redaktionell linje, att sakligt och vederhäftigt återspegla den tekniska och industriella utvecklingen liksom aktiviteten inom Svenska Teknologföreningen.

Den fortgående tekniska utvecklingen har under de senaste decennierna fött fram en rad tidskrifter inom tekniska specialområden. Dessa tidskrifter har tagit hänsyn till den mer specialiserade tekniska informationen, vilket gjort det möjligt för Teknisk Tidskrift att i stort sett återvända till det ursprungliga syftet. Dettas polytekniska inriktning motsvaras av Svenska Teknologföreningens stadgar i den form de fick år 1965 och där det sägs att "STF har till ändamål att verka för ingenjör- och byggnadskonstens utveckling i människans och samhällets tjänst genom att söka främja ett snabbt och balanserat framåtskridande under hänsyn till människan och människans miljö". På samma sätt som de mera specifikt tekniska frågorna skötes av Teknologföreningens primärorganisationer, återfinns den specifika tekniska informationen i specialtidskrifterna. Teknisk Tidskrift är däremot ett polytekniskt organ, som återspeglar verksamheten inom Svenska Teknologföreningen, där huvudvikten är lagd på allmänna tekniska frågor med inriktning på människan och samhället.

En ideell förening som Svenska Teknologföreningen omfattar den huvudsakliga verksamheten utbyte av kunskaper, erfarenheter och värderingar. I aktuella frågor, speciellt de där den tekniska utvecklingen berör människa och samhälle, anser sig föreningen ha anledning att, mot bakgrund av sitt syfte, inta en ståndpunkt och föra denna vidare, dels internt till föreningens medlemmar, dels externt till opinionsbildare och beslutsfattare i samhället. Det är självklart att sådan verksamhet behöver ett organ, ett informationsmedium, som en av de kanaler på vilken kommunikationen mellan medlemmarna och mellan föreningen och samhället sker.

Det torde inte vara någon överdrift att påstå, att Teknisk Tidskrifts stabila förankring hos landets kva-

lificerade tekniker under ett sekel är ett uttryck för den betydelse ingenjörerna tillmäter Teknologföreningens ideella verksamhet. Likaså utgör det växande intresset för Teknisk Tidskrift från icke-teknikers sida i samhället ett mått på betydelsen av de synpunkter teknikerna inom föreningen har på olika samhällsfrågor. Teknisk Tidskrift representerar som Svenska Teknologföreningens officiella organ en viktig del av föreningens ideella verksamhet, men tidningen har också visat, att den av egen kraft fyller en uppskattad funktion som informationsorgan för de kvalificerade teknikerna.

Svenska Teknologföreningen och Teknisk Tidskrift kan med berättigad stolthet blicka tillbaka på den hundraåriga verksamheten och de traditioner som därvid utformats. Dessa traditioner är förpliktande för framtiden. Teknisk Tidskrift har en funktion av växande betydelse att fylla. Teknikens betydelse både i positiv och negativ riktning för samhället växer. Det är ingenjörernas moraliska skyldighet att i kraft av sin sakkunskap och efter måttet av sin förmåga bidra till att de positiva möjligheterna utnyttjas och de negativa undviks. Detta skall icke ske genom att makt eller formellt medinflytande eftersträvas, utan endast genom information och upplysning, som verkar genom tyngden av saklig kunskap, goda idéer och välgenomtänkta förslag, utformade och framförda enbart med syftet att tekniken skall vara ett verktyg, som på bästa sätt står i människans och samhällets tjänst.

Teknisk Tidskrift har under de hundra år som gått byggt upp traditioner som förpliktat för nästkommande hundra år. Landets tekniker tackar Teknisk Tidskrift för det gångna och önskar ett lycka till för det nya sekel.

Bertil Sjögren

Teknik och industri i dag, i går och i morgon

Det är ju tradition att vid jämna jubileer stanna upp ett tag och blicka tillbaka på vad som hänt under det runda antalet år och sedan hoppas det bästa för framtiden. Det är som om man står på en väg vid en milstolpe, tittar på den, konstaterar och frågar: Jaha, här är jag, hur kom jag nu hit och vart skall jag ta vägen sedan?

Teknisk Tidskrift har ju speglat den tekniska och industriella utvecklingen i jämnt hundra år och det finns alltså nu anledning att titta tillbaka och titta framåt lite. Vi har försökt göra detta i ett jubileumshäfte, som inte bara är tjockare än vanligt, utan också lite mer annorlunda än vanligt. Traditionsenligt och logiskt måste då temat bli: teknik och industri av i dag, i går och i morgon.

Den tekniska och industriella utvecklingen är ett tacksamt tema. Man kan titta på utvecklingen idag och säga hur, när, om, eller om inte, eller fråga hur, när, varifrån, vart-hän, men kanske framförallt varför. Man kan titta på den gångna utvecklingen och säga ja så eller kanske varför. Man kan spekulera över den kommande utvecklingen och säga ja, nej eller ja så, men man har ofta anledning att fråga varför. Man kan se på den tekniska och den industriella utvecklingen ur många synpunkter, inte bara det rent tekniska, utan även det ekonomiska, politiska, sociala, humanistiska och mycket mer. Man kan försöka överblicka hela det tekniska området, eller titta lite mera detaljerat och realistiskt på olika delområden. Ämnet är outtömligt.

Vi har försökt att plocka fram en del olika synpunkter på den tekniska och industriella utvecklingen. Naturligtvis med tonvikt på det aktuella men även med blickar bakåt och framåt. Eftersom det är tidskriften som jubilerar, får väl läsaren ursäktas att temat om teknik och industri inte helt följs. I några artiklar i början, där tidningens syfte, omslag och chefredaktörer under hundra år presenteras. De nu levande av de före detta chefredaktörerna kommer igen i slutet med några korn, som de har plockat ur sitt liv med tidskriften.

Men tekniken har också fått plats och där har vi satsat tungt och storsvenskt. Stockholms avloppsfråga — samhällstillvänt. Tunnelbygge — hårdmetall, tryckluft, dynamit och granit, och Inomhusklimat — en fråga av speciellt intresse i Sverige, som

man har misslyckats med att lösa. Något lättare, men ändå storsvenskt är artiklar om varvens problem, bilindustrin och det svenska stålet. Statens inblandning i den tekniska utvecklingen på gott och ont, är en fråga som man knappast kan komma förbi i dagens läge. Vad som är gott och vad som är ont kan tyckas vara en politisk fråga, men de flesta tekniker har en bestämd uppfattning om statens roll i den tekniska utvecklingen och den är inte emot alla former av statligt inflytande.

När det gamla seklet fyllde hundra år, gjorde man i Teknisk Tidskrift en revy över den sålunda gångna tidsperioden. Vi har funnit anledning att kommentera den under 1900-talet när Teknisk Tidskrift fyller hundra år. För att något blicka in i framtiden har vi också gjort en rapport om några saker vi tror ska hända under det närmaste decenniet, eller rättare sagt, som vi hoppas varken ska hända då eller senare. Den tekniska utbildningen är en väsentlig faktor inom den tekniska utvecklingen, och vi har försökt att illustrera den med två artiklar från förr och en artikel från nu, som ser på problemen då och i framtiden. Skillnaden i synsätt är inte så stor som man skulle kunna tro.

Sedan har vi då det bästa i detta nummer: Våra gästskribenter som ser på den tekniska utvecklingen. Människan, den vanliga, icketekniska människan, representeras av signaturen Viola, Marianne Zetterström, och hur människan upplever och värderar tekniken beskriver Kurt Samuelsson. Industriminister Krister Wickman utvecklar sin syn på den tekniska utvecklingspolitiken som ett led i regeringens näringspolitik. Tekn. dr Marcus Wallenberg ger sin syn på den tekniska utvecklingens problem, vilken naturligt nog inte helt överensstämmer med industriministerns.

Vi kanske inte ska glömma det 40-tal annonser från de företag, som var med och annonserade i Teknisk Tidskrift redan på 1800-talet. För att celebrera detta märkliga faktum har dessa veteraner tagit med sin annons då och satt den vid sidan av sitt aktuella informativa budskap till dagens marknad.

Om läsaren finner det mesta i detta nummer läsvärt, så känner sig Teknisk Tidskrift i högsta grad hyllad på sin hundraårsdag. Och för detta tackar vi hjärtligt. ■

Omslagsbilden:

"Den tekniska utvecklingen i människans tjänst".

100 års teknisk utveckling har radikalt förändrat människans liv och även hennes sätt att tänka och att se på sin situation.

Bilden illustrerar skillnaden mellan det tunga arbetet i en smedja från 1870-talet och det fysiskt mindre påfrestande arbetet i en modern monteringshall för flygplan. Bakom detta ligger människan. Tekniken är ingen fristående naturkraft, utvecklingen är inte oberoende av människan. Den tekniska utvecklingen är kommen av människan, genom människan och för människan, för att vara ett verktyg i människans tjänst.

Foto: Peter Ohlström.

Teknisk Tidskrifts syfte genom hundra år

Under 1800-talets tidigare del startades ett flertal tekniska tidskrifter, som tynade och dog i brist på marknad.

Därför var det ingen slump att Teknisk Tidskrifts födelse

1870 sammanfaller med det industriella genombrottet

i Sverige. Tidningen presenterades "den ärade, stora

allmänheten" för att ge populär information, men kom snart

att få en specialinriktning långt utanför en allmänhets

intresse. Teknisk Tidskrift 1970 är på väg tillbaka mot det

ursprungliga målet.

Under det fransk-tyska kriget 1870—1871 till det första världskriget hade Europa i stort sett fred. Vetenskap, teknik och näringsliv gjorde snabba framsteg och välbefindandet ökade. Skedet var för Europa en storhets-

1870-talet markerar även början på Sveriges industriella genombrott. Visserligen hade industrialiseringen i landet ökat, om än i liten utsträckning, sedan 1830-talet, men omkring 1870 inträdde en markerad acceleration i utvecklingen, ett brott i den föregående trenden; strukturen förändrades både företagsmässigt och i produktionen. 1870-talets Sverige upplevde en högpunktur som gjorde att vi kan datera det industriella genombrottet till detta årtionde.

Det är mot denna bakgrund vi bör se Teknisk Tidskrifts födelse, vilken inträffade under fransk-tyska kriget. Under 1800-talets tidigare årtionden hade den begynnande industrialiseringen gjort att tekniska tidskrifter hade fötts men dött som små — behovet av teknisk information hade uppenbarligen icke varit tillräckligt stort. Att ge ut en teknisk tidskrift var sålunda inte lätt. Först 1870 uppträdde en man som med seg energi lyckades besegra svårigheterna — Wilhelm Hoffstedt, grundaren av Teknisk Tidskrift. Denne märklige man räckte till för den svåra uppgiften att för Sverige skapa en allmän teknisk tidskrift, att ensam göra denna de åtta första åren och att vara chefredaktör under de tjugotvå första åren samt därefter i ytterligare 14 år redaktör för tidskriftens avdelning för mekanik.

En billig och ändamålsenlig teknisk tidning

Blickar man tillbaka på tidskriftens hundra år kan man först och främst konstatera, att kärnan i vad tidskriften angett som sin uppgift förblivit tämligen oförändrad: att behandla frågor av naturvetenskaplig, teknisk och industriell natur till nytta för teknikerna och gagn för samhället. Wilhelm Hoffstedt uttryckte det i sin anmälan i provnumret den 3 december 1870 av Illustrerad Teknisk Tidning (som tidskriften hette till april 1872) med en inledande retorisk fråga:

"Skulle nu icke naturen och industrien lika väl som politiken och dagens sqvaller, inom vår press vara i behov af någon målsmän, som kunde föra deras talan till de djupa lederna bland våra medborgare? Framstående tidskrifter inom flera af de tekniska vetenskapernas områden finnas visserligen redan, men de äro icke afsedda för den stora allmänheten; de tala icke alltid ett språk, som af alla kan förstås. Dessutom utkomma de icke tillräckligt ofta för att kunna någorlunda fullständigt följa vår industriella utveckling samt i rätt tid till diskussion upptaga dagens brännande tekniska frågor. Insigten om behovet av en billig och i öfrigt ändamålsenlig teknisk tidning, som, oberoende af politiska åsigtter, vore organ uteslutande för det industriella området, har också redan vid flera tillfällen framkallat förslag i denna riktning, hvilkas förverkligande dock hittills strandat emot en mängd praktiska hinder."

Hoffstedt riktar sig här till "den ärade,

stora allmänheten", alltså icke enbart till teknikerna, och betonar att tidskriftens huvudsyfte skall vara "att genom populära afhandlingar framhålla vigten och nödvändigheten af att inom industriens alla grenar göra den naturvetenskapliga bildningen gällande samt att der tillämpa och tillfredsställa konstens fordringar".

För ingenjörer av ingenjörer

Ju mer tekniken och industrin utvecklades, desto fler och mer specialiserade blev de män, ingenjörerna, som gick i spetsen för denna utveckling. Desto större blev även det inflytande de kom att utöva i samhället både personligen och genom sin sammanlutning Teknologföreningen. I dennas sektion för utexaminerade ingenjörer satt Teknisk Tidskrifts redaktör som ordförande från 1870 till 1888 och därefter ännu i kortare perioder — en personell union som 1879 blev total i och med att Teknologföreningen övertog förlagsrätten till tidskriften, som tidigare hade innehaft av Hoffstedt ensam.

För Teknologföreningen ledde den fortsatta tekniska utvecklingen till en genomgripande omorganisation, som efter grundliga utredningar och diskussioner genomfördes 1887. Föreningen ansågs då vara mogen att mer än dittills träda ut i det offentliga livet och att eftersträva ett visst målsmanskap för landets tekniska och industriella krafter. Breddningen av basen för rekryteringen av medlemmar avspeglade sig i att föreningen ändrade sitt namn från Teknologföreningen i Stockholm till det nuvarande Svenska

Teknologföreningen. Då det hade visat sig möta stora svårigheter att sammanhålla som en enda enhet den mängd olika grupper "vari nutidens teknik fördelat sina idkare" inrättades vid omorganisationen särskilda fackavdelningar inom föreningens ram. Detta kom snart att starkt påverka utformningen av Teknisk Tidskrift.

Redan från 1889 uppdelades innehållet i tidskriften, såväl de större uppsatserna som notiserna, under huvudrubriker motsvarande dels en allmän avdelning, dels de olika fackavdelningarna. Det dröjde emellertid inte länge förrän denna uppdelning medförde en radikal söndersprängning av tidskriften i flera olika publikationer.

Från 1893 utkom Teknisk Tidskrift avdelad i dels tre avdelningar, en för mekanik och elektroteknik, en för byggnadskonst och en för kemi och metallurgi, dels i en allmän avdelning. Den sistnämnda skulle innehålla uppsatser och notiser av allmänt intresse från teknikens alla områden, meddelanden om tekniska föreningars sammanträden och förhandlingar, redogörelser för myndigheters åtgärder och beslut om byggnadsverksamhet och industri, uppgifter om patent m.m.

Av diskussionerna i STF i början på nitio-talet framgick att den allmänna avdelningen var avsedd icke blott för ingenjörer utan även för allmänheten, medan fackavdelningarna skulle ha en mer outrerat teknisk karaktär. Teknisk Tidskrifts fackavdelningar spelade rollen av tekniska special-tidskrifter på sina områden ända till 1944

(med ett enda avbrott för krisåret 1922), då de åter sammanslogs; därefter har tidskriften utkommit i en enda utgåva. Tidskriftsreformen 1893 måste anses framkallad av det stegrade intresse som man vid denna tid inom Svenska Teknologföreningen började ägna de olika specialtekniska områdena. Ingenjör och konstruktör var då och länge framöver praktiskt taget synonyma begrepp.

Intresset för allmänna frågor ökar åter

Under senare hälften av 1890-talet och några år efter sekelskiftet tilldrog sig fackavdelningarna såväl inom föreningen som i tidskriften det övervägande intresset, medan intresset för allmänna frågor var relativt lamt. Småningom framträdde dock bland ingenjörerna en bestämd tendens att icke ensidigt koncentrera sin verksamhet på speciella uppgifter utan att söka intränga i och behandla alla sådana mer allmänna problem för vilkas lösning ingenjörens kunskap är behövlig.

Denna tendens ledde till att den allmänna avdelningen vidgades och ombildades till en veckoupplaga (1909 hade utgivits ett specialnummer med prov på vad slags material en sådan upplaga kunde tänkas innehålla); de sex fackorganen utkom som regel en gång i månaden. I tidskriftens anmälan 1910 uppställdes för veckoupplagan ett program som icke nämnvärt avviker från tidskriftens policy i dag. I veckoupplagan skulle sålunda, "förutom sådana rent

tekniska spörsmål, som kunna förväntas intressera vidare kretsar av den tekniska allmänheten, i större utsträckning behandlas frågor rörande lagstiftning, teknisk och industriell organisation, ingenjörens ställning inom samhället, teknisk och industriell historik, teknisk undervisning, tekniskt förhållande till kultur och konst, stats- och kommunalförvaltning osv." Tidskriften skulle i dessa frågor "söka att med vaken uppmärksamhet följa utvecklingen såväl inom som utom vårt land samt att, på vad den angår, få den svenska ingenjören att med livligare intresse omfatta dessa för ingejörskåren så viktiga spörsmål".

I det nyssnämnda specialhäftet 1909 koncentrerade chefredaktören Erland Nordlund i följande mening tidskriftens uppgift.

"I Sveriges förnämsta ingenjörsföreningsorgan bör den svenska ingenjören icke endast hafva möjlighet utan äfven skyldighet att göra sin stämma hörd, och de spörsmål, som där skola behandlas, få icke begränsas till de rent tekniska, utan de måste omfatta alla de områden, inom hvilka ingenjören har sin verksamhet".

År 1911, då Svenska Teknologföreningen fyllde 50 år, beskrev redaktionen Teknisk Tidskrifts program på följande sätt: "Tidskriften har under sin förflutna utveckling städs haft till uppgift att söka fylla landets tekniska och teknikernas behov av en teknisk och industriell publikation på vetenskaplig och neutral grund. I enlighet härmed har den i ena sidan att giva uttryck åt de tekniska

tekniska självlära fordran på medbestämmanderätt vid lösningen av allmänna frågor av teknisk och industriell natur och å andra sidan att hålla sina läsare i kontakt med den ständigt allt snabbare fortgående utvecklingen på den tekniska vetenskapens och teknikens mångskiftande områden".

Cirkeln slutas

Tidskriften hade nu funnit den form med en allmän avdelning och tillhörande special-tidskrifter som den skulle komma att behålla i drygt trettio år framåt.

Önskemål om en utvidgad allmän avdelning framställdes emellertid gång efter annan, och behovet av en sådan måste bli allt starkare med teknikens större inflytande inom samhällslivet. År 1943 väckte Svenska Teknologföreningens presidium frågan om en omläggning av tidskriften "till en enhetlig tidskrift, i vilken artiklarna lättare kunna placeras in efter allmänt värde och aktualitet". Efter en marknadsundersökning bland tidskriftens läsekrets beslöt styrelsen med biträde av tidskriftsnämnden att en omläggning skulle ske — ett beslut som kom en del rabalder åstad.

Från 1944 utkom tidskriften utan någon avdelning i fackavdelningar, fortfarande med 52 häften i året. Innehållet skulle bli i stort sett oförändrat, liksom fördelningen av utrymmet på de olika fackområdena. Särskilt långa och extremt fackbetonade uppsatser skulle emellertid icke längre tryckas i tidskriften utan i stället i en för detta ändamål avsedd skriftserie, "Tekniska

Skrifter". Det utrymme som därigenom blev ledigt skulle användas för sådant material som läsekretsen enligt marknadsundersökningen särskilt uppskattade. Av detta kan nämnas allmänna översikter över teknikens eller forskningens ståndpunkt på olika områden, redogörelser för tekniska erfarenheter och rön, notiser samt systematiska bok- och tidskriftsrecensioner.

"Tekniska Skrifter" skulle utges i lösa häften, omfattande i regel en enda uppsats, men även flera uppsatser inom samma ämnesområde. Skriftserien upphörde i slutet av 1950-talet, då det ansågs att tillräckliga andra publiceringsmöjligheter förelåg.

Inledningsuppsatsen till årgången 1944 gav chefredaktören Sven A Hansson rubriken "I optimismens tecken", en titel som skulle visa sig vara välbefogad. Redan ett år senare, då samme chefredaktör anmäler tidskriftens sjuttiofemte årgång, talar han om "den nästan besvärande tillströmningen av publiceringsvärt material", om "tidskriftens alltmera ökade spridning" och om att "tidskriftens ekonomi numera är synnerligen god — så god till och med att den uppkomna vinsten kan bidra till att finansiera föreningens för närvarande ytterst livliga, men tyvärr i motsvarande grad kostsamma aktivitet". Teknisk Tidskrift gick en lång era av redaktionell uppryckning och ekonomisk expansion till mötes.

Sedan Teknisk Tidskrifts förlag 1967 åtagit sig utgivningen av den av Svenska Teknologföreningen och det nygrundade Svenska Ingenjörssamfundet ägda tidskrif-

ten Ny Teknik framstod det tämligen snart att en omläggning av Teknisk Tidskrift blev av behovet påkallad, särskilt sedan Ny Teknik började utges separat och ej sammanhäftad med Teknisk Tidskrift som fallet var den första tiden. Från början av 1970 har Ny Teknik, som utkommer i stort sett en gång i veckan, övertagit rollen som allmäntekniskt aktuellt nyhetsorgan. Teknisk Tidskrift som numera utkommer med 20 häften per år, skall som Svenska Teknologföreningens organ hjälpa kvalificerade tekniker av alla fack att uppfylla de krav som den tekniska utvecklingen och ett föränderligt samhälle ställer på dem i deras yrkesutövning. Kraven på ingenjören, utom att han skall vara expert och specialist, kan sammanfattas i sju punkter: tvärteknik, säkerhet, miljöpåverkan, ekonomi, samarbete, politik och information. Teknisk Tidskrift vill här vara ett organ för debatt och opinionsbildning och dessutom fungera som de kvalificerade teknikernas språkrör till samhället i tekniska frågor.

Med denna senaste formulering av tidskriftens syfte — i huvudsak endast en modifiering av vad som låg bakom omläggningen 1944 — är vi åter tillbaka vid vad Hoffstedt planerade 1870. Han ville skapa en allmän teknisk tidskrift som i motsats till de rent vetenskapliga fackorganen skulle "någorlunda fullständigt följa vår tids industriella utveckling samt i rätt tid till diskussion upptaga dagens brännande tekniska frågor". Cirkeln har slutits.

Wilhelm Söderström

och mycket aktiv författare, både i rent tekniska ämnen och i mera populära frågor. En varmhjärtad och märklig man.

Karl-Emil Skärblom. Född 1867 29/6 i Stockholm. Död 1935 26/10 i Nora. Civilingenjör KTH K 1891. Kemist vid sockerfabriker i Tyskland, Sverige och Ungern 1892-1911. Teknisk ledare för Liljeholmens stearinfabrik 1911-1917. Konsult- och uppfinnarverksamhet från 1920. En teoretiskt lagd och kunnig kemist. Sägs dessutom ha varit "ett levande konversationslexikon".

Carl Kleman. Född 1887 2/7 i Göteborg. Civilingenjör KTH V 1910. AB Vattenbyggnadsbyrå i Stockholm 1911-1922, med avbrott för några uppdrag och anställningar i Kanada, England och Kina. Huvudredaktör för Teknisk Tidskrift 1923-1935. Direktör för gas- och elverken i Stockholm 1935-1949, för Stockholms Elverk 1950-1952. Verkat - även senare - inom många av kraftindustrins organisationer (bl.a. ordförande i Svenska Elverksföreningen 1939-1956 och Svenska Vattenkraftföreningen 1941-1957) och inom enskilda kraftföretag. Ledamot av 1929 års sakkunniga rörande organisation av den högre tekniska undervisningen och av 1945 års vattenlagssakkunnige. Styresman för Träforskningsinstitutet 1954-1956. Ordförande i Sveriges Standardiseringskommission 1954-1956. Stadsfullmäktige i Stockholm 1927-1935. Industrirepresentant i styrelsen för AB Atomenergi 1947-1958. Ingenjörsuppdrag bl.a. i Burma, Angola och Ural.

Karl A Wessblad. Född 1894 31/5 i S:t Petersburg. Död 1960 23/5 i Stockholm. Civilingenjör KTH M 1920. Hos O Dieden & Co. 1920-1923. Grundade 1923 Platen-Munters' Refrigerating System AB och genomförde 1925 bolagets försäljning till AB Electrolux, där han till 1928 tillhörde styrelsen. För exploatering av vissa svenska uppfinningar grundade han 1928 Industrikemiska AB. Initiativtagare till grundandet av Hesselman Motor Corp. Ltd. (1930), AB Kraftemballage (1931) och AB Centrifugalrör (1944). Inköpte 1942 AB John Wall, Stockholm, men sålde ut sina intressen 1954. Ansvarig chef för Sveriges deltagande i Världsutställningen i New York 1939; hedersmedborgare i New York samma år. Wessblad var en vänsäll, oförglömlig spekförfattare och festtalande kamrat och primus motor, i studentkåren, inom STF. SHT o.a. sammanslutningar. Ett av sina rekord torde han ha slagit då han vid Avd. M:s kamratmiddag vid nim 3 1946 enligt uppgift höll 16 tal.

Sven A Hansson. Född 1907 18/11 i Frankfurt am Main. Civilingenjör KTH E 1930. Fil. kand. 1969. Reklamchef i Telefonaktiebolaget L M Ericsson 1932-1942. Verkställande direktör i Svenska Slöjdföreningen

Sven A Hansson

1943-1953

Gunnar Hambræus

1953-1968

Wilhelm Söderström

1968-1969

Bertil Håård

1970-

1961-1962. Delägare och verkställande direktör i Beckman-Hansson AB 1955-1967. Direktör Gutenberghus Reklam AB sedan 1967. Kommissarie för flera utställningar, bl.a. svenska paviljongen vid New York-utställningen 1964. Generalkommissarie för Scandinavian Pavilion vid Världsutställningen i Osaka 1970. Verkställande direktör i Upplysningsberedningens, sedermera Kollegiets för Sverige-Information i Utlandet, Frankrike-grupp 1963-1969. Ordförande i Teknisk Tidskrifts Nämnd 1963-1966. Redaktör och utgivare av På Kryss 1943-1944. Ordförande i Stockholms Reklamförening 1946-1947, Svenska Försäljnings- och Reklamförbundet 1951-1953, hedersledamot i båda. President i Nordiska Försäljnings- och Reklamförbundet 1960-1963. Vice ordförande i K. Svenska Aeroklubben 1961-1968. Hedersmedlem i Svenska Kryssarklubben. President i Union Internationale du Cinéma d'Amateur 1939-1947. Medlem av Conseil Magistral inom Chaîne des Rotisseurs sedan 1961. Författare till flera företagshistoriker, teknikerbiografier och andra böcker.

Gunnar Hambræus. Född 1919 25/5 i Orsa. Kopparb. Civilingenjör KTH E 1945. Fil. kand. 1944. Statens Tekniska Forskningsråd bitr. sekreterare 1945, sekreterare 1948-1950 och 1951-1953 Svenska Ambassaden i Washington teknisk rådgivare 1950-1951. Chefredaktör för Teknisk Tidskrift 1953-1968, för Ny Teknik 1967-1968. Förlagschef Ingenjörförlaget 1969-1970. Konsult vid den internationella atomenergiorganisationen IAEA i Wien 1968-1969. Ledamot av Stockholms Läns Landsting från 1963, Kommunalförbundet Stockholms Län och Stockholms Stad från 1966. Ordförande i direktionen för Löwenströmska sjukhuset 1965.

Wilhelm Söderström. Född 1905 26/8 i Pargas. Finl. Diplomingenjör Tekniska Högskolan i Finland E 1930. Geologiska Kommissionen, elektroprospektor Petsamo 1931. Helsingfors Telefonförening 1931-1941. Finlands Metallindustriförening vice verkställande direktör 1941-1946. Telefonaktiebolaget L M Ericsson, Stockholm 1946. Teknisk Tidskrift redaktionssekreterare 1947-1963, redaktionschef 1963-1968, chefredaktör 1968-1969, redaktionskonsult från 1970.

Bertil Håård. Född 1921 9/1 i Stockholm. Civilingenjör KTH E 1944, tekn.lic. 1948. Telefonaktiebolaget L M Ericsson 1944-1948 och 1951-1957 (chef för mikrovägsavdelningen). Vikarierande professor i radioteknik KTH 1946-1950. Ingenjöraktiebolaget Elenik teknisk chef 1958-1961. Billman-Regulator AB teknisk direktör 1961-1966. Konsulterande 1967-1968. Teknisk Tidskrift ledarredaktör 1968-1969, chefredaktör från 1970.

Munktells Mekaniska Verkstads Aktiebolag

ESKILSTUNA.

ÅNGMUDDERVERK

Verkas af olika typer, såsom *Paternoster* och *Easkopiga*. *Paternoster-verk* med *Sprutledning* för muddrets flandöring genom rör af ända till 500 mm diameter. *Sprutverk* för uppblåsning från prunnar eller arbete direkt från ångpannan. *Ångmudderverk* med bollsticker för muddrets transport och bannning i svårast konstruktionsfall. Grundad på mångårig erfarenhet och stor teknisk besaklighet. Utgångshafva *ÅS* mudderverk af olika storlekar från 100 till 122,000 kronor stycked, af oss tillgängliga i Ryssland och Danmark. *Skjutitellteknik* från 1910-talet. 10-årsperiod.

TEKNIK BM-VOLVO

Med vår tillverkning av 1800-talets imponerande ångmudderverk, lokomotiv samt vägmaskiner och verktygsmaskiner grundades hela den kvalitetssyn som varit en förutsättning för vår tekniska utveckling. 1970-talets stora tillverkning av traktorer,

tröskor, skogs- och entreprenadmaskiner, med försäljning i en mångfald länder, bygger på samma kvalitetsuppfattning som bl. a. resulterat i att Bolinder-Munktell idag är Europas största leverantör av hjullastmaskiner.

BM-VOLVO
BOLINDER-MUNKTELL

ett Volvo-företag Eskilstuna